

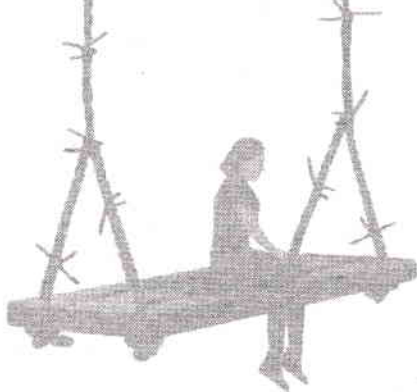
LBRIS

We know
books

SARA LEIBOVITS & ETI ELBOIM

O fată la AUSCHWITZ

*Povestea adevărată a unei supraviețuitoare,
singura din familia sa*

Traducere din limba engleză de
IRIS MANUELA ANGHEL

EDITURA OMNIUM
BUCUREȘTI • 2024

O fată la Auschwitz

Această carte este o poveste despre izbăvire și supraviețuire,
Despre credința în Creatorul Lumii și în miracole,
Despre credința omului în sine însuși,
Despre curaj, eroism, ingeniozitate, putere și prietenie,
Despre empatie și sondarea umanității chiar și în momentele
de grea cumpănă,
Despre căutarea luminii în adâncurile întunecate ale
suferinței și umilinței
Și despre căutarea binelui chiar și în lumea Iadului.
Este o poveste despre triumful binelui asupra răului.

Este o poveste înnebunitoare, de coșmar, căreia îi lipsește
rațiunea și omenia.
Este o poveste care întruchipează purul adevăr.
Este ceea ce am îndurat timp de un an de zile,
Pe când aveam șaisprezece ani, prizonieră la Auschwitz.
Este un crâmpei din sufletul meu, căci sunt singura
supraviețuitoare a întregii mele familii.
Este o poveste ce aparține întregului popor evreu,
întregii omeniri.

Sper ca lectura ei să vă confere mai multă putere și
mai multă credință,

Să vă ajute să iubiți și mai mult viața, să vă înțelegeți și
mai bine scopul,
Să vă luptați cu ura, cu răutatea, cu aroganța și cu rasismul,
Să căutați bunătatea și compasiunea,
Să-i ajutați pe cei din jur și să dăruiți generozitate.
Să vă iubiți semenii doar pentru că sunt oameni.
Am supraviețuit ca să vă împărtășesc povestea și asta voi face
în cele ce urmează.

Sara Leibovits din familia Hershkovits –
născută în Cehoslovacia, cetățean al Israelului

Fiica fetei de la Auschwitz

Aceasta este povestea mamei mele, supraviețuitoare
a lagărului de la Auschwitz.

Dar este și povestea noastră, a generației de după Holocaust.
Am avut privilegiul de a veni pe lume în cenușa întunecată și
încă fumegândă a lagărului.

De a fi vlăstarele păsărilor Phoenix renăscute din
focul crematoriilor.

Ale unor păsări care, deși au privit moartea în ochi,
Și-au întins aripile, și-au luat zborul și și-au întemeiat
noi familii.

De dragul nostru, au învățat din nou să râdă, să fie fericiți
Și să îmbrățișeze viața cu pasiune.

Unii dintre noi au încă sufletul brăzdat de răni și cicatrici.

Dar suntem dăruți cu tărie, cu putere și inspirație.

Suntem mai puternici decât infernul și teroarea.

Și suntem adânc înrădăcinați în pământul patriei noastre,
Tărâmul Israelului.

Ne găsim puterea și ne hrănim din amintirile Holocaustului.
Amintiri pe care le-am supt de la sânul mamei și care ne curg
prin vene din îmbrățișările tatei.

Avem privilegiul de a fi o verigă în lanțul dintre
supraviețuitori și lumea întreagă.
Au supraviețuit ca să ne împărtășească povestea trăită,
Iar menirea noastră este de a le face glasurile auzite.
De a le transmite, de a le răspândi și
de a le propovădui experiențele
Pentru ca acestea să nu se mai petreacă niciodată!
Am făgăduit să nu lăsăm vreodată voalul uitării
să se pogoare asupra lumii.

Eti Elboim din familia Leibovits, născută în Israel,
cetățean al Israelului

ULTIMA STAȚIE: AUSCHWITZ

Trenul a încetinit și apoi s-a oprit cu un scârțâit asurzitor de frâne. Era în dimineața zilei de joi, 18 mai 1944. Încă de luni, stăteam închiși și înghesuiți într-un vagon, învăluți în întuneric, copleșiți de mizerie și mistuiți de foame. Pe drum ne-au însoțit numai lacrimile, neliniștea și spaima de necunoscut.

Acum stăteam cuibăriți unii într-alții și așteptam cu sufletul la gură ca ușile ferecate ale vagonului să se deschidă. Unii dintre noi erau de părere că nu avea să ne aștepte nimic bun la capătul unei călătorii cu un marfar destinat, în mod obișnuit, transportului de animale din Polonia în Germania. Și eu îmi spuneam în gând că până și animalele erau transportate în condiții mult mai confortabile decât noi, oamenii, și mă întrebam cum avea să arate destinația, de vreme ce călătoria era de-a dreptul îngrozitoare.

Dar chiar și așa, nutream un crâmpel de speranță că poate situația se va îmbunătăți pentru părinții mei, pentru cei cinci frați mai mici ai mei, pentru mine și pentru restul evreilor alături de care călătoream în tren. Ce-ar putea o adolescentă să-și dorească mai mult? Aveam cincisprezece ani și zece luni. Suri

Herskovits, din satul Komjat¹, aflat pe teritoriul Cehoslovaciei la venirea mea pe lume, apoi anexat Ungariei în ajunul războiului.

Ne urcaserăm în trenul marfar cu trei zile în urmă, direct din ghetoul de la Munkács, ce se dovedise iadul pe pământ. Habar nu aveam că ne așteptau alte momente de coșmar în timpul călătoriei spre un alt iad, și mai înspăimântător.

Vagonul nu avea trepte. Cei mici au sărit singuri în el, iar vârstnicii au primit o mână de ajutor de la cei aflați deja înăuntru.

Când m-am urcat la rândul meu, am descoperit cu stupeoare că în aer plutea o duhoare cumplită, de vite, lăsată în urmă de animalele transportate înaintea noastră cu marfarul. Podeaua era udă și murdară. Se pare că încercaseră s-o spele înainte de imbarcarea noastră, dar pentru că ne-au obligat să urcăm până să apuce să se usuze, s-a acoperit imediat cu un strat de noroi și mizerie.

Primul lucru pe care l-am observat a fost lipsa locurilor din vagon. Trebuia să stăm cu toții în picioare, înghesuiți unii într-alții.

Ne-au sfătuit să nu fim recalcitranți și să ne purtăm frumos. Ne-au explicat că ușile vagonului vor fi încuiate pe dinafară și vor rămâne ferecate până vom ajunge la destinație. Numai „acolo” se vor deschide ușile, pentru că numai „acolo” se află cei care dețin cheile. Dar unde este acest „acolo”? Nu aveam de unde să știm. Nu aveam nici cea mai vagă idee încotro ne îndreptam.

În timp ce ne urcam în tren, vărul meu, Shoni Salomon, a fost desemnat șef de vagon. Nu știu cine i-a încredințat poziția;

¹ Comună aflată astăzi pe teritoriul Ucrainei, purtând numele de Veliki Komeati (n.a.).

îmi amintesc doar că lui îi revenea această responsabilitate. Avea nouăsprezece ani și era fiul lui Faige, sora tatei, din satul învecinat, Bogrovitz.

Copiii plâneau într-un colț din vagon, în timp ce într-altul oamenii încercau să-i ajute pe vârstnici să se așeze pe podea. Eram cu toții cumplit de flămânzi și de istoviți și toate acestea ne agravau suferința. Printre pasageri se aflau și mame care se îmbarcaseră doar cu copiii. În general, majoritatea celor din vagon erau femei, vârstnici, copii și adolescenți. Erau prea puțini bărbați, pentru că cei mai mulți fuseseră încorporați în armata maghiară. Fuseseră recrutați ca forță de muncă silnică, iar după ocupația germană, au fost luați prizonieri. Astfel, pe lângă dorul sfâșietor, cei dragi se temeau și pentru soarta lor.

Optzeci și patru de suflete se aflau, așadar, în vagonul-marfar, toți înspăimântați, complet necunoscuți între ei. Eram o adunătură de oameni, cu destinul pecetluit la fel.

Următorul lucru pe care l-am observat a fost lipsa apei de băut în vagon. Ne era cu neputință să ne imaginăm cum vom reuși să supraviețuim fără apă.

În primul sfert de oră de la începerea călătoriei, am încercat cu toții să fim politicoși și empatici.

— Puteți, vă rugăm, să vă dați puțin la o parte? s-a auzit o replică de undeva.

— Vă rugăm să ne faceți și nouă puțin loc acolo! s-a auzit o alta.

Apoi, însă, am înțeles cu toții că vagonul nu avea toalete. Am început să ne pierdem speranța. O jumătate de oră mai târziu, călătoria devenise o tortură.

— Scuzați-mă, are cineva o pătură? a întrebat tata.

Tata, Jacob Hershkovits, avea patruzeci și patru de ani. Ca *shammash*¹ în sinagogă, era obișnuit să păstorească o comunitate și a sărit în ajutorul nepotului său, Shoni, preluând o parte din însărcinările sale. Cuvintele din *Înțelepciunea și învățăturile părinților din tradiția iudaică* – „Într-un loc unde nu se află oameni, încearcă să fii om!” – păreau, parcă, scrise pentru tata. Era dovada vie a faptului că, până și în cele mai dificile momente, o persoană își poate dovedi umanitatea, ajutându-i pe cei din jur.

Cineva și-a scotocit printre lucruri și a donat o pătură de lână.

— Scuzați-mă! a strigat tata din nou. Are cineva vreun ciocan? Un cui? Sau o găleată?

Cumva, fără vreun ciocan sau cuie, tata și Shoni au reușit să agațe pătura de pereții dintr-un colț al vagonului ca să încropească o toaletă privată. Dar ce să faci cu o găleată plină până la refuz?

— Găleata trebuie golită afară, a spus un bărbat.

Cineva a venit cu ideea de a se urca pe umerii altcuiva ca să arunce conținutul găleții prin grilajul de metal de la fereastră. Dar toate încercările s-au dovedit zadarnice, în timp ce trenul gonia spre destinație.

— Are cineva vreun ziar? au întrebat tata și Shoni, sperând să verse astfel conținutul găleții pe fereastră.

Dar nimeni nu avea ziare, iar atmosfera din vagon devenea tot mai îmbâcsită, sub povara unei duhori insuportabile. Trenul oprea uneori în stații și speram de fiecare dată să primim apă și să aerisim vagonul, dar ușile au rămas închise timp de trei zile.

¹ Un soi de paracliser (n. trad.).

Câteodată, trenul staționa în gări, uneori mai mult, alteori mai puțin, permițând, poate, altor trenuri să schimbe linia. Se întâmpla ca, în unele stații, oameni binevoitori, care locuiau în zonă, să ne arunce pâine sau știuleți de porumb fiert prin grilajul de la fereastră. Toată lumea înfuleca bucatele în doar câteva clipe.

De fiecare dată când trenul oprea într-o gară, păstram cu toții tăcerea, încercând să auzim în ce limbă se vorbea afară, dar cum de obicei oamenii nu aveau voie să se apropie de vagoane, rămâneam în negura ignoranței.

Călătoria se desfășura printre țipete și hohote de plâns. Oamenii moțâiau în picioare sau pe jos. Uneori, cei care stăteau în picioare schimbau locul cu cei care stăteau pe podea, dar nu exista niciodată vreun moment de tihnă în vagon.

Încercam mereu să intuim destinația spre care ne îndreptam. Nu vedeam nici soarele, nici luna și nici stelele. Părea că întregul univers ne era potrivnic.

Ferestrele erau înguste și de fiecare dată când cineva zăbovea în fața uneia dintre ele, toată lumea începea să țipe, cerându-i să se dea deoparte, căci bloca fluxul de aer. La un moment dat, când cineva a reușit să zărească un crâmpei din peisajul străbătut în goana trenului, ne-a spus că suntem în Polonia.

— Da, suntem în Polonia, a confirmat și tata, uitându-se pe fereastră.

E cu neputință să crezi că poți fi trimis la moarte fără vreo vină sau vreun motiv întemeiat. Minteă umană nu poate percepe așa ceva. De aceea poate, în ciuda unei călătorii de coșmar, ne-am păstrat speranța și optimismul. Când a început prigoana împotriva evreilor, se zvonea că urma să fim trimiși

unde va peste Dunăre, într-un loc numit „Dona-tul” („Peste Dunăre” în maghiară), unde apa stătătoare dădea naștere turbei. Tata discuta cu vecinii noștri despre faptul că evreii erau duși acolo ca să asaneze apa și să dezvolte un procedeu avansat de agricultură. Credeau cu toții că ne vom duce misiunea la bun sfârșit. Am aflat ulterior că, în acea perioadă, se făceau în fiecare zi câte patru transporturi din Ungaria, fiecare cu câte 3 000 de evrei. În total, au avut loc 147 de transporturi în care au fost încărcăți 450 000 de evrei unguri. În lunile precedente, fuseserăm martorii antisemitismului, înduraserăm suferințe greu de imaginat în ghetoul de la Munkács și auziserăm că, în anumite sate ucrainene, evreii fuseseră împușcați în gropi gata săpate. Dar, dacă cineva ne-ar fi spus în tren că majoritatea dintre noi își vor găsi sfârșitul la nici o oră de la sosirea la destinația finală, am fi zis că și-a pierdut mințile.

Pe parcursul călătoriei, au avut loc și incidente neplăcute. De pildă, un băiat de paisprezece ani și-a legat pantofii de grilajul ferestrei. În balansul trenului, șireturile s-au desfăcut și pantofii au izbit-o pe mama direct în față. Cum aveau cataramă de metal, i-au provocat o rană la ochi, făcând-o să plângă de durere. Tata i-a examinat rana, i-a dat o batistă și a asigurat-o că nu era nimic grav și că până a doua zi nu se va mai cunoaște aproape deloc. Dar ceilalți oameni din vagon s-au năpustit, mânioși, asupra băiatului. Pentru că îi părea rău și pentru băiat, tata a încercat să calmeze spiritele.

— Lăsați-mă să mă ocup eu! le-a spus el pasagerilor furioși. Știu cum să educ copiii.

A reușit cu greu să stăvilească impulsul oamenilor de a-i aplica o pedeapsă băiatului, singurul fiu al unei văduve. Pe tot parcursul călătoriei, tata a continuat să-l protejeze de furia

LBRIS

We know
books

O FATĂ LA AUSCHWITZ

celorlalți călători. Mama și-a revenit, deși ochiul i-a rămas umflat și vânăt.

Călătoria s-a dovedit o experiență de coșmar, mai presus de orice imaginație, dar nimeni din vagon nu și-a pierdut viața. La capătul ei, așteptam cu nerăbdare, optzeci și patru de suflete, ca ușile vagonului să se deschidă.